

København, den første tirsdag i oktober 2020

”Frihedsberøvelse kan kun finde sted med hjemmel i loven”

Kære medlemmer af Folketinget,

I dag starter et nyt Folketingsår. Det vil som det forrige blive præget af den igangværende Corona-krise. En krise, der i alvorlig grad påvirker jeres, såvel som millioner af danskernes hverdag, og som har betydet, at I har måttet tage ekstraordinære beslutninger for at beskytte befolkningen.

I kender alle det ovenstående citat. Det stammer fra Grundloven, og de fleste danskere tager i dag denne frihedsrettighed som en selvfølge. Men sådan har det ikke altid været. Den kom først til i 1953, hvor den blev skrevet ind i Grundloven, stærkt inspireret af, hvad der skete under den tyske besættelse af Danmark i årene 1940-45.

Med epidemiloven, som I vedtog i marts, har I givet en del af den magt, I har fået af vælgerne, videre til Regeringen og dens ministre. Blandt andet magten til at frihedsberøve danskere for at undgå smitte. Men Grundloven gælder stadig, og frihedsberøvelse må stadig kun finde sted med hjemmel i loven – fx epidemilovens bestemmelser og bekendtgørelser, som ministrene i den forbindelse er bemyndiget til at udstede.

Når vi trækker disse grundlæggende rettigheder frem, er det fordi vi – og flere andre patient-, pårørende- og ældreorganisationer – siden marts 2020 har fået utallige og dokumenterbare henvendelser og beretninger om ulovlige frihedsberøvelser, af sårbare og udsatte mennesker, der bor på plejehjem.

Det er dog ikke epidemiloven, eller de afledte bekendtgørelser, der er grunden til den ulovlige frihedsberøvelse. Lovgrundlaget for besøgsrestriktionerne var og er juridisk set i orden. Men lovgrundlaget omfatter ikke frihedsberøvelse af plejehjemsbeboere, blot fordi de bor på plejehjem. Ulovlighederne er derimod foregået i kommunerne – enten på baggrund af beslutninger i de kommunale byråd eller som følge af en forvaltningsbeslutning, pålagt det enkelte plejehjem. Konkret drejede det sig fx om, at byråd eller forvaltninger forbød, eller forsøgte at forhindre, plejehjemsbeboere i at forlade deres egen bolig fx for at besøge familien uden for plejehjemmet.

En sådan beslutning eller praksis er ikke lovlig. Bekendtgørelserne om besøgsrestriktioner giver ikke hjemmel til at forhindre beboerne i at forlade deres bolig. Dette blev endda udtrykkeligt understreget af Sundheds- og ældreministeren på indtil flere samråd i Folketinget. Alligevel fortsatte den ulovlige praksis i flere kommuner.

Omfanget af den ulovlige frihedsberøvelse vides ikke, men der er sandsynligvis tale om flere hundrede – jo måske endda flere tusinde – plejehjemsbeboere, hvis grundlovssikrede frihedsrettigheder er overtrådt.

Alzheimerforeningen har siden marts 2020 fået henvendelser om plejehjemsbeboere, der på ulovlig vis er blevet forhindret i at forlade deres egen bolig, fra næsten halvdelen af alle kommuner. Vi har skrevet til samtlige byrådsmedlemmer i 39 kommuner og gjort dem opmærksomme på konkrete henvendelser om ulovlig frihedsberøvelse. Vi har derudover fået beretninger om tilsvarende ulovlig praksis i yderligere 7 kommuner, men vi sendte ikke et brev til byrådsmedlemmerne, da Folketingets partier forinden havde indgået en aftale om genåbning af besøg på plejehjem.

Vi står i dag overfor en opblusning af COVID-19 smitte i befolkningen. Derfor er der igen indført skærpede restriktioner for besøg på plejehjem. Alzheimerforeningen bakker op om disse tiltag og har med tilfredshed noteret, at det nu udtrykkeligt fremgår af Styrelsen for Patientsikkerheds påbud til kommunerne, at plejehjemsbeboere frit kan tage på besøg el.lign. uden for plejehjemmet.

Epidemiloven udløber den 1. marts 2021. Inden da skal I have en grundig drøftelse af, hvordan den har virket, og I har bedt en ekspertgruppe om en udredning af håndteringen af COVID-19. Ekspertgruppen skal bl.a. se på, om der er truffet de rigtige beslutninger, om sundhedsmyndighedernes beredskab og forudsætninger var de rette, og om strategi og kapacitet modsvarede pandemiens udfordringer. Alle vigtige spørgsmål at få svar på, hvis vi skal blive klogere på, hvad der skete, så vi kan sikre, at vi står stærkere, hvis en lignende krise og pandemi skulle komme.

Men spørgsmålet om hvordan den magt, I som Folketingsmedlemmer videregav til ministrene, er blevet forvaltet, er, så vidt vi kan se, ikke en del af ekspertgruppens opdrag. Ekspertgruppen skal heller ikke undersøge, om "bemyndigelseskæden" fra Folketing til ministre til styrelser til kommunalbestyrelser til forvaltninger til plejehjemsledere og videre ud til frontpersonalet på plejehjem har været tilstrækkelig sikker til, at danskernes grundlovssikrede rettigheder ikke er blevet overtrådt.

De mange henvendelser, vi og de øvrige organisationer har modtaget, tyder desværre på, at retssikkerheden ikke har været tilstrækkelig, og i alt for mange tilfælde er blevet overtrådt.

Alzheimerforeningen vil derfor opfordre til

- **at der nedsættes et supplerende ekspertudvalg, der skal undersøge de retssikkerhedsmæssige aspekter af besøgsrestriktioner på plejehjem, og de konsekvenser - fx forringet mental og fysisk helbredstilstand - overtrædelser af de grundlovssikrede frihedsrettigheder har haft for plejehjemsbeboere, der eventuelt har været udsat for ulovlig frihedsberøvelse.**

Alzheimerforeningen stiller gerne – indenfor GDPR-reglerne - dokumentation og baggrundsmateriale til rådighed for en sådan ekspertgruppe.

Har I spørgsmål eller kommentarer, er I velkomne til at kontakte os.

Med venlig hilsen

Birgitte Vølund
Landsformand
Alzheimerforeningen

Nis Peter Nissen
Direktør
Alzheimerforeningen

cc. Professor Jørgen Grønnegård Christensen